

SĂLAȘUL HALLSTATTIAN DE LA NOVACI

(r. Drăgănești-Vlașca, reg. București)

ÎN MARGINEA de vest a comunei Novaci (r. Drăgănești-Vlașca, reg. București), în zona hotarului acesteia cu satul Popești, pe terasa superioară din dreapta Argeșului, se află un grup de circa 25 tumuli, care reprezintă necropola așezării getice de la Popești. În 1958 am efectuat săpături într-o movilă situată în extremitatea estică a grupului menționat, descoperind, între altele, o așezare hallstattiană, în formă de cenușar-sălaș și un mormint getic de incinerație. Cum, cu excepția mormintului, celelalte descoperiri nu aveau vreo legătură directă cu așezarea de la Popești, socotim utilă publicarea lor, independent de aceasta din urmă. Săpăturile au fost executate de la 4 septembrie la 10 octombrie 1958¹.

Tumulul este relativ mic și scund, cu suprafața aplatizată. Se află precis pe teritoriul satului Novaci, la 100 m est de potoul limitei dintre acest sat și satul Popești, în marginea de N a șoselei dintre cele două sate, la circa 150 m de muchia terasei Argeșului. Dimensiunile sale actuale sînt de 27 m diametru și 0,90 m înălțime. Ținînd seama că baza movilei, în epoca getică, era la 0,20 m (maximum 0,40 m) deasupra suprafeței actuale a solului dim-

prejur, trebuie să presupunem că a avut după această epocă o înălțime mai mare, nivelată de lucrările agricole ce se practică de mult timp aici. Săpăturile au fost executate în cele patru sectoare triunghiulare ce au rezultat din rezervarea pereților de pămînt de-a lungul a două diametre perpendiculare. Deoarece sălașul hallstattian depășește suprafața tumulului actual, au fost necesare șanțuri de control de-a lungul celor două diametre pentru delimitarea lui (fig. 1).

Stratigrafia este următoarea: deasupra loess-ului cafeniu-gălbui de la bază urmează un strat brun, gros de circa 0,30 m, conținînd resturi ale unei locuiri neolitice. Se constată

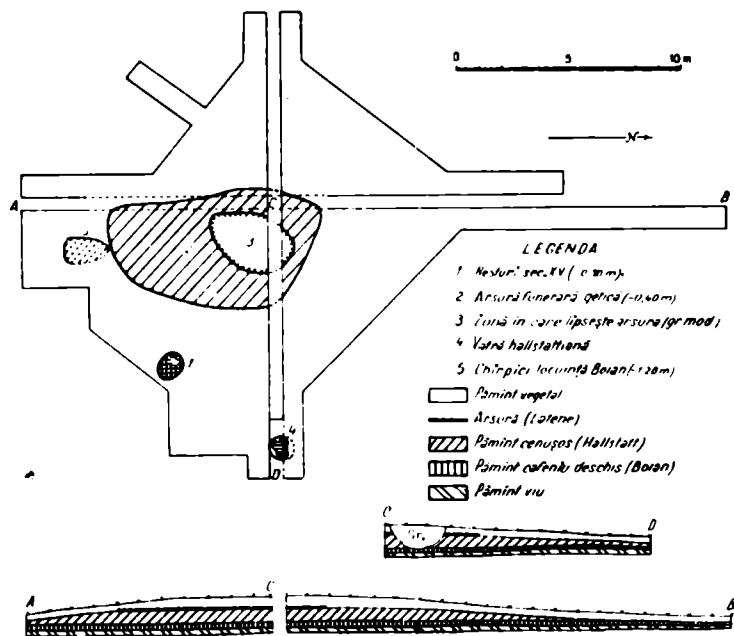

Fig. 1. — Novaci. Planul săpăturii.

¹ Săpăturile au fost executate de autor în cadrul șanțierului Popești (responsabil R. Vulpe). La săpătură a

participat și Wanda Wolski (studentă).

apoi o depunere cenușoasă din prima epocă a fierului, îngroșată la mijlocul tumulului, cu o lungime de 26 m pe axul NS și 21 m pe axul NV, și o grosime lângă centrul movilei de 0,65 m. Peste acestea s-a suprapus, după o ușoară netezire în prealabil, o zonă de pământ ars de 9 m lungime și 4,50 m lățime, provenind de la baza unui mormint getic. Mantia tumulului getic, de culoare negricioasă confundindu-se cu solul actual, a fost nivelată în vremurile mai recente, păstrându-se pe o înălțime de maximum 0,38 m. În sectorul 1 al tumulului s-au găsit și urme din secolele XIV sau XV e.n. În centrul movilei s-a constatat o groapă neregulată, executată probabil de căutătorii de comori, care a străbătut pînă la adîncimea de circa 1 m (fig. 1).

Locuirea neolitică este mai intensă în partea de sud a sectorului 1, unde, la adîncimea de 1,20 m, s-a descoperit o grămadă de chirpici ars, provenind de la o locuință de suprafață. Ei se aflau concentrați pe o zonă de circa 3,50 m lungime și 1,80 m lățime. Printre chirpici și în jurul lor s-au găsit fragmente de vase. Ceramica, în general mult corodată și destul de puțin tipică, se împarte într-o specie grosolană și alta mai fină. Cea grosolană, lucrată dintr-o pastă negricioasă cu pleavă și pietricele este mediocru arsă la negru. Suprafața ei, acoperită cu un strat gros de barbotină, este decorată cu trăsături verticale

paralele executate cu degetul, rezervîndu-se o porțiune mai netedă sub margine. Vasele erau bitronconice cu marginea dreaptă și pereții groși (fig. 3/7,8). S-au găsit fragmente din trei exemplare, dintre care unul mai mare cu urme de ardere secundară. Ceramica fină este reprezentată doar prin cîteva margini provenind de la cești bitronconice (fig. 3/1—5). Remarcăm un fragment cu caneluri largi orizontale sub buză (fig. 3/6). Un altul prezintă, tot sub buză, un decor realizat prin excizii în formă de bandă lată, dispuse orizontal (fig. 1/3). De reținut este și un cap de figurină zoomorfă cu două găurele una sub alta, în dreptul ochilor. Pe gît se dezvoltă un ornament incis, greu descifrabil din cauza coroziunii (fig. 2/1).

Materialul este destul de atipic și corodat, încît e dificil să precizăm cărei faze aparține. În tot cazul este vorba de cultura Boian, probabil sfîrșitul ei, ținînd seama

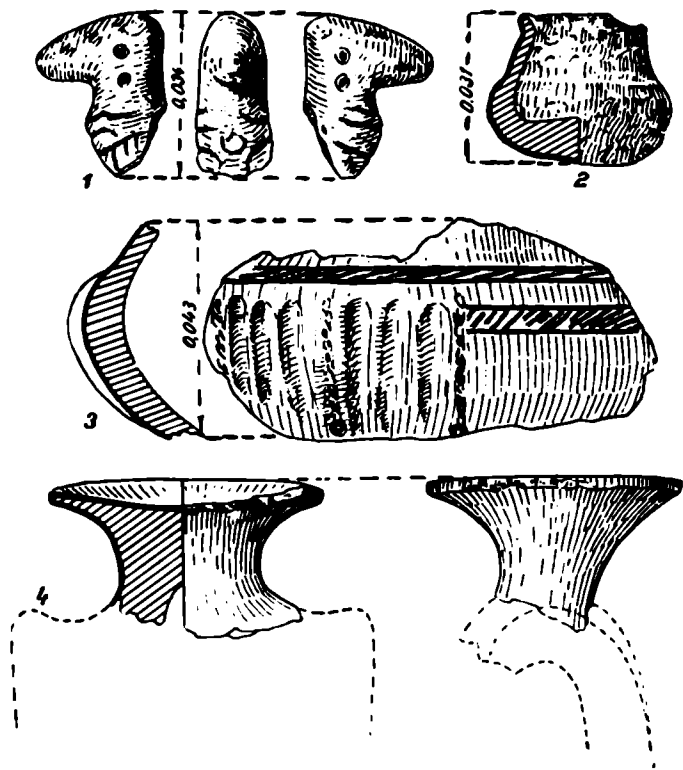

Fig. 2. — Novaci. 1, figurină neolitică; 2, vas miniatură hallstattian; 3, fragment de ceașcă de la începutul primei epoci a fierului; 4, butoni de toartă hallstattiană.

de unele caracteristici ale ceramicii mai fine. În regiunea înconjurătoare movilei, s-au mai descoperit fragmente neolitice, ceea ce ne face să presupunem existența unei așezări cu locuințe dispersate pe o mai mare întindere.

Dintr-o epocă mai veche decît sălașul pe care-l vom descrie mai jos, este un fragment de toartă cu decor incis, care aparține culturii Glina III (fig. 3/9). De la începutul primei epoci a fierului provine un fragment de pintec de vas de culoare

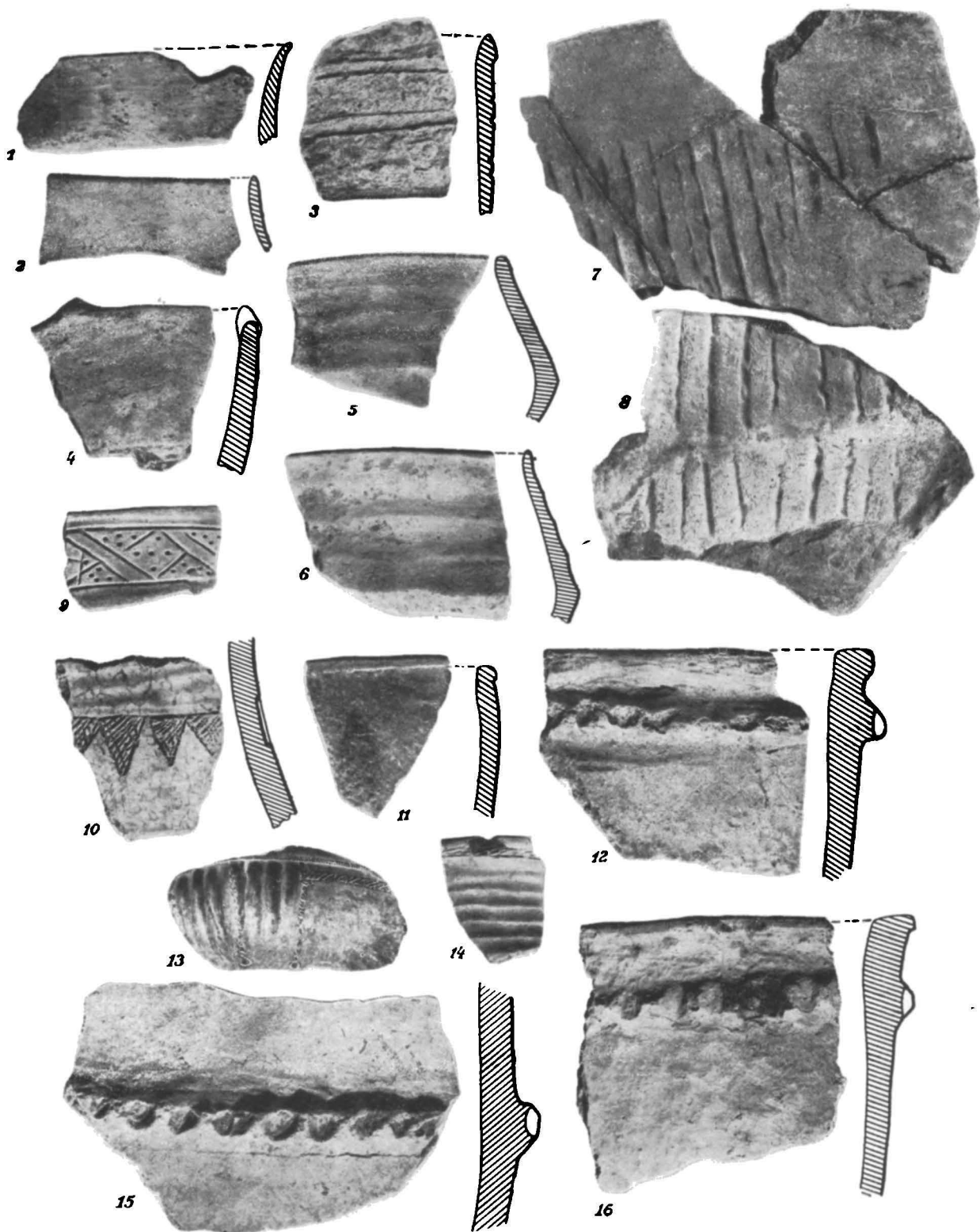

Fig. 3. — Novaci. 1–8, cultura Boian; 9, cultura Glină III; 10–16, sfârșitul epocii bronzului (1–6, 9–16 1/3; 7, 8 — 1/6).

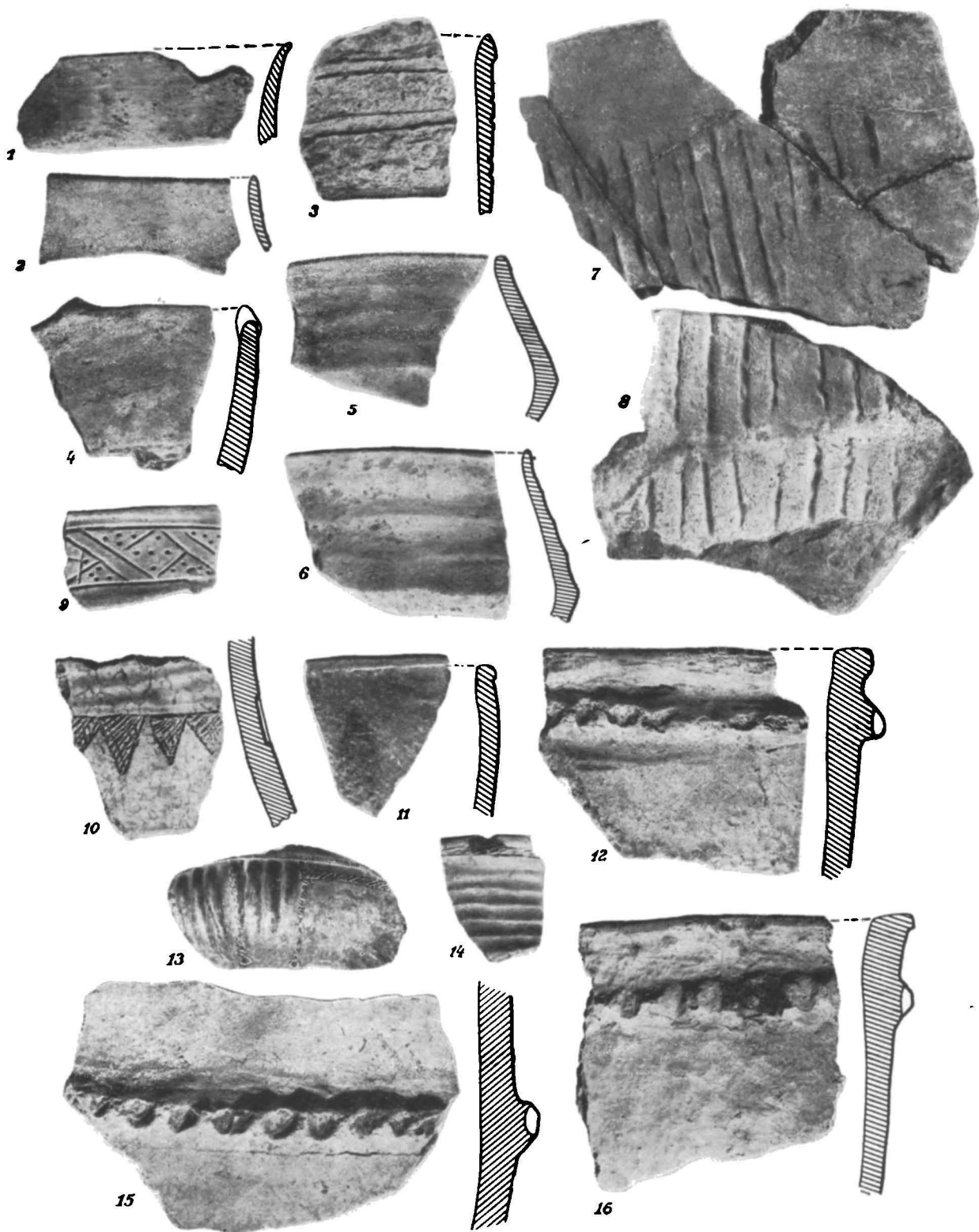

Fig. 3. — Novaci, 1–8, cultura Boian; 9, cultura Glină III; 10–16, sfârșitul epocii bronzului (1–6, 9–16 1/3; 7, 8 — 1/6).

negru-lucios, cu proeminențe și caneluri verticale și cu decorul imprimat ¹ (fig. 2/3; 3/13). Unui orizont mai vechi îi aparțin un fragment de vas grosolan decorat cu triunghiuri hașurate prin imprimare (fig. 3/10), precum și unele fragmente de ceramică grosolană (fig. 3/12, 15, 16 și 4/14) ². Acestea din urmă mai ales se aseamănă cu materialul de la Fundenii Doamnei ³.

Tipul așezării hallstattiene se aseamănă cu cenușarele de la sfârșitul epocii bronzului ale culturii Noua. Movila noastră se deosebește totuși de acestea prin cantitatea mai mică de cenușă din depunere și prin numărul foarte redus de oase de animale (la Novaci, circa 5% din material), bogat reprezentate în cenușarele culturii Noua. El se aseamănă mai degrabă cu sălașele de la Vîrtopu ce conțin material similar cu al nostru ⁴. În porțiunea cercetată nu s-au găsit obiecte *in situ*. Materialul se află răspândit în toată grosimea stratului. Singura dovadă de locuire o reprezintă o vatră, cu crusta groasă și consistentă, dar destul de deranjată, descoperită la baza depunerii hallstattiene, în interspațiul sectoarelor I și IV, în extremitatea E a sălașului (fig. 1).

Materialul ceramic se împarte în două grupe principale: vase de factură grosolană, de uz casnic și vase de factură fină, bogat ornamentate.

Prima categorie cuprinde borcane și vase în formă de sac. Arderea este bună, iar pasta, amestecată cu pietricele, este cenușie în spărtură. În exterior, cea mai mare parte a materialului are o culoare cafeniu-gălbui sau roșiatică. Nu s-a putut reconstitui nici o formă, dar grosimile marginilor indică o varietate de dimensiuni. Decorul îl constituie briurile alveolare așezate la mică distanță sub buză (fig. 4). Se întilnesc fragmente cu două briuri paralele (fig. 4/19). De multe ori alveolele sînt străbătute prin mijloc de o creștătură verticală. Profilul marginilor este drept (fig. 4/9,10), pe alocuri îngroșindu-se puțin în afară. Această din urmă categorie prezintă partea din exterior a marginii decorată cu incizii oblice (fig. 4/1—4, 6—9, 11—19). La unele fragmente, briul alveolar se lățește pe alocuri în formă de apucătoare plată.

Ceramica fină cuprinde vase de culoare neagră, de multe ori lustruite. Formele principale sînt ceștile, ceșcuțele și străchinile cu marginea răsfrîntă în afară sau arcuită în interior. Cele mai multe sînt bogat împodobite. Dintre *cești*, remarcăm o piesă pîntecoasă cu gîtuitoră sub umăr, din care se desprinde o tortiță cilindrică cu secțiunea șanțuită; fundul este puțin concav (fig. 5/14,15). Semnalăm de asemenea un buton cu extremitatea discoidală și concavă, de dimensiuni foarte mari, care provine probabil de la toarta unei cești (fig. 2/4). Unele cești au pe umăr un decor stampilat constituit dintr-o serie de romburi pline cu o rețea de linii crucișe fine, apte pentru a păstră incrustația cu alb (fig. 5/13).

Ceșcuțele sînt mai fin lucrate, bine lustruite și bogat ornamentate; tipuri nedecorate sînt excepții (fig. 5/12). Toate prezintă pe fund o alveolă circulară, care uneori se remarcă și în interior, ca un *umbo* ascuțit. Decorul este realizat fie prin excizie, suprafața excisă fiind apoi imprimată cu o stampilă specială cu pătrățele și romburi mici (fig. 6/11), fie prin stampilarea directă a pastei cu un motiv în formă de S (fig. 6/9—11), fie, în sfîrșit, prin incizie fină (fig. 6/9). În prima categorie, prin excizie și stampilare, se realizează de obicei un decor negativ reprezentînd spirale (fig. 6/11), sau S-uri alungite (fig. 6/8). În general, primele categorii de decor au fost destinate incrustației cu alb, ale cărei urme se mai conservă pe alocuri.

¹ Un asemenea «pieptene» a fost descoperit în săpăturile de la Popești în nivelul pre-Basarabi (R. Vulpe, în *SCIV*, VI, 1—2, 1955, p. 243, fig. 6); un altul a fost găsit la «Mlăjițul Florilor» (r. Măcin), acesta din urmă avea un mîner folosibil ca stampilă pentru redarea cercurilor concentrice (informație de la Petre Diaconu).

² Ele se deosebesc de restul ceramicii grosolane hallstattiene doar prin aspectul pastei. Fiind găsite la baza sălașului, nu au putut fi separate stratigrafic.

³ Val. Leahu, *Ceramica hallstattiană de la Fundenii Doamnei* (ms.).

⁴ D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei, Craiova*, 1940, p. 144.

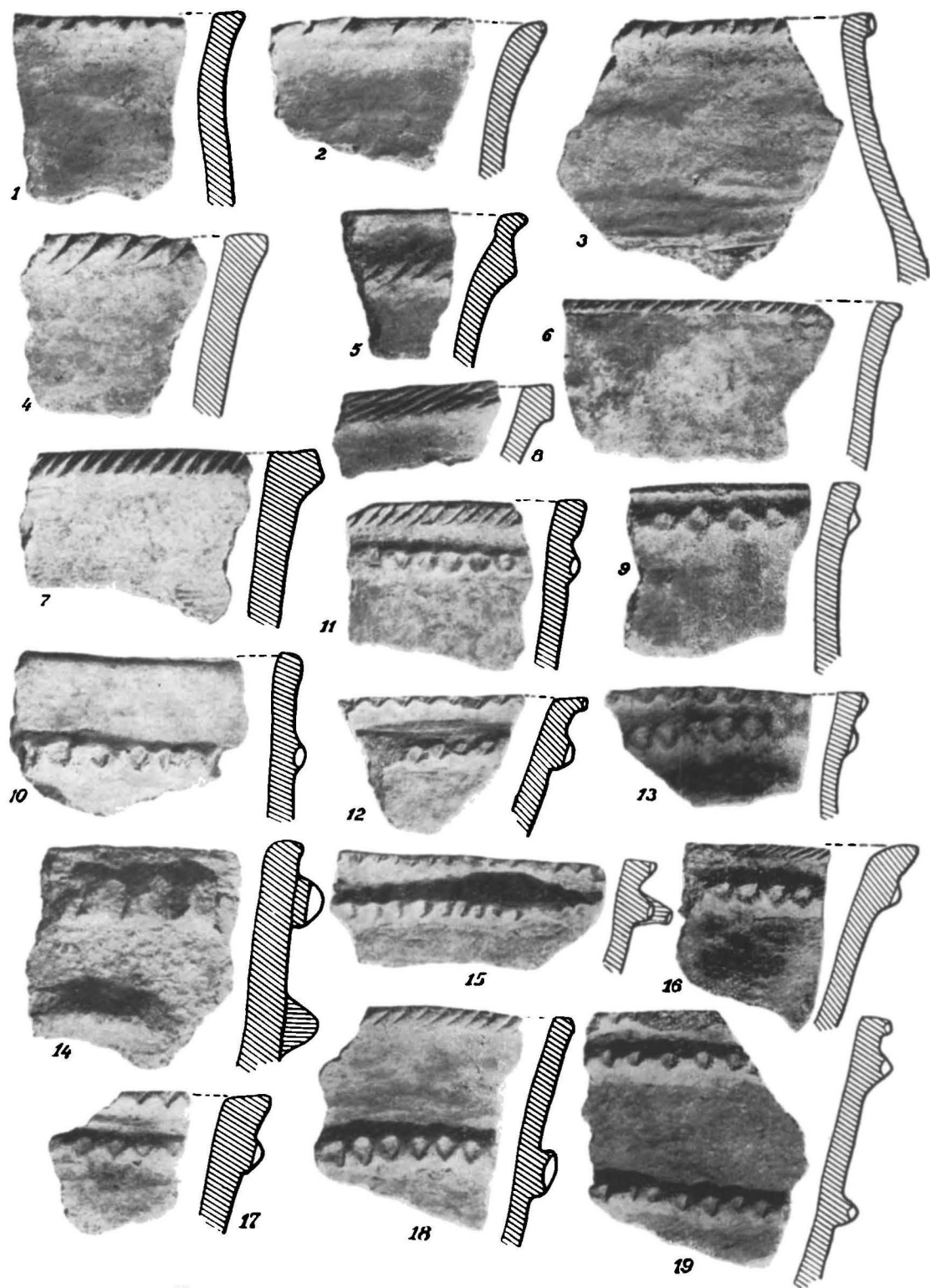

Fig. 4. - Novaci. Cultura Basarabi, ceramică grosolană (1-2).

Din categoria *străchinilor cu marginea răsfrântă în afară* nu s-a putut reconstitui nici un exemplar întreg. Este posibil, ținând seama de descoperiri analoge, ca unele piese să fi fost prevăzute cu picior. Străchinile de acest tip sînt ornamentate mai ales

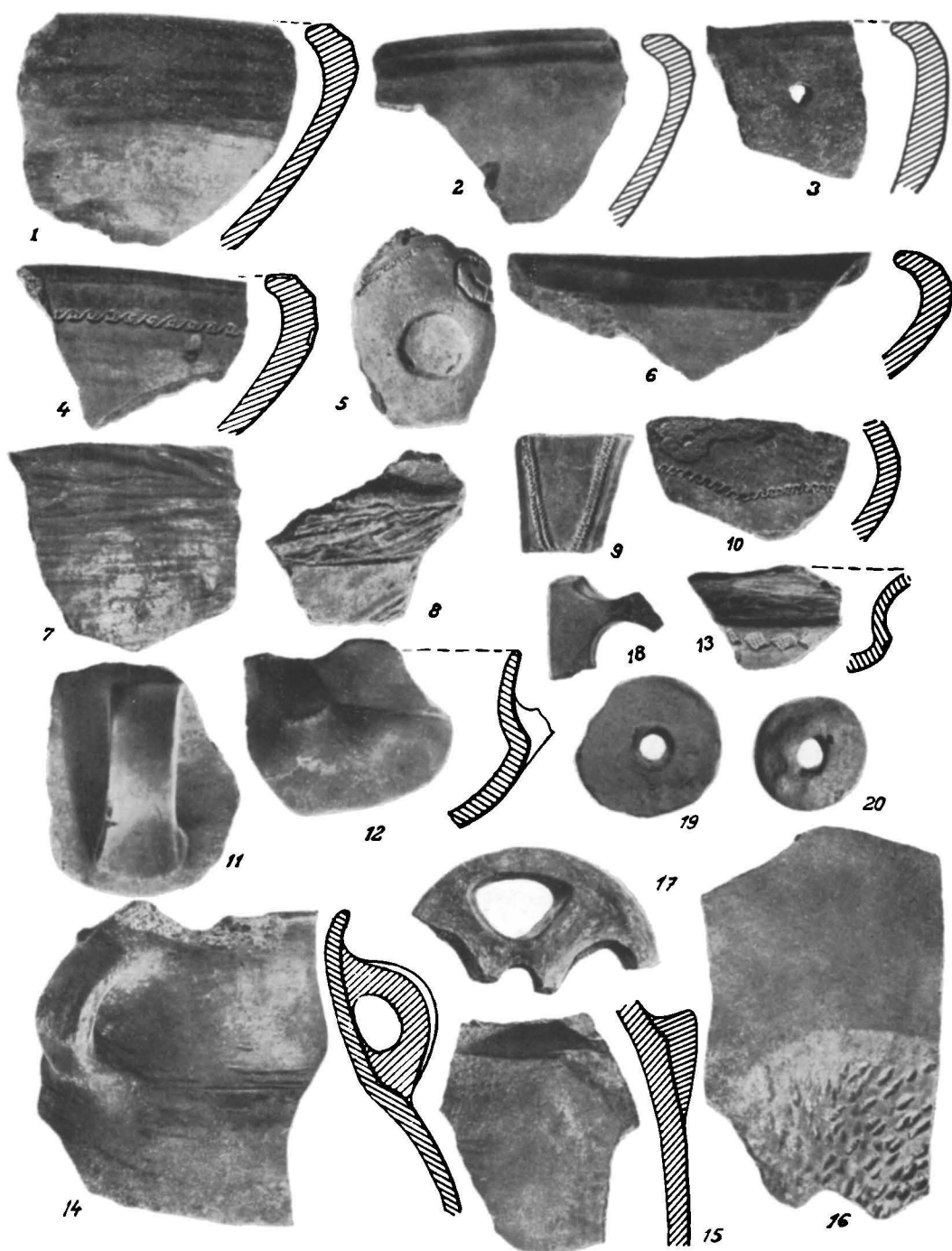

Fig. 5. Novaci. Cultura Basarabi, ceramică fină (— 1/2).

în interior. Decorul se compune din motive realizate la fel cu cel din ceea ce am numit mai sus, la ceșcuțe, categoria întâi. Se realizează în negativ linii în zigzag (fig. 6/2), romburi (fig. 6/3), triunghiuri (fig. 6/1), S-uri culcate (fig. 6/1). Decorul liniar este

realizat cu pieptenele. Remarcăm un fragment în care se disting niște colonete pe care se află un motiv reprezentând stilizat o pasăre (fig. 6/3). Atragem atenția și asupra unui fund de strachină, decorat în interior cu un triscel format din trei S-uri continue, realizate

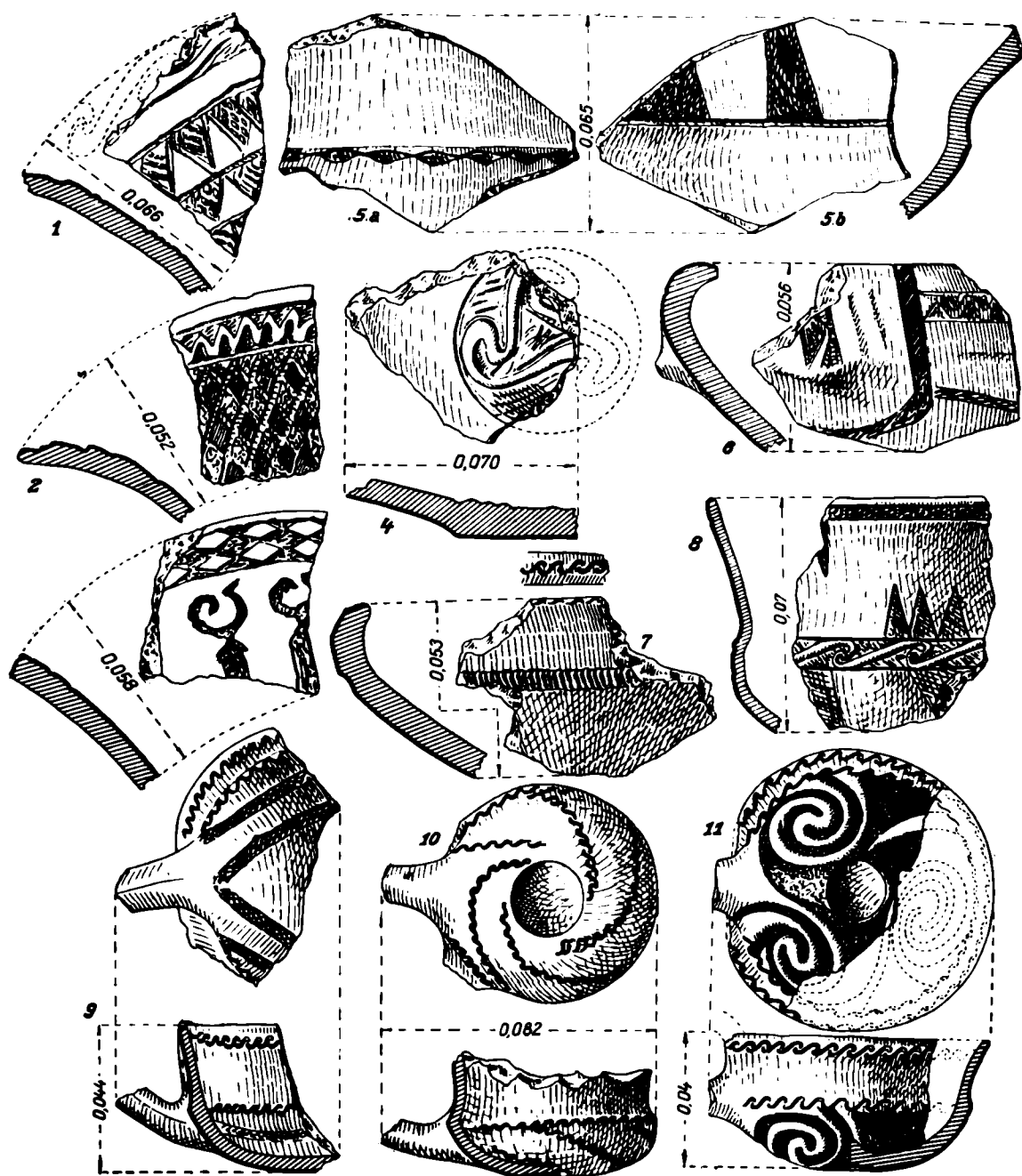

Fig. 6. — Novaci. Cultura Basarabi, ceramică fină.

negativ și înscrise într-un cerc. Fragmentul este din pastă mai grosolană și prezintă o ardere secundară (fig. 6/4).

Străchinile cu marginea arcuită în interior, o formă frecventă, de dimensiuni variate (ținând seama de fragmentele de margini), cu diametrul gurii de la 0,24 la 0,52 m, prezintă următoarele variante: 1) cu marginea arcuită simplu (fig. 5/3); 2) suprafața arcuită este

accentuată prin caneluri late orizontale (fațete) (fig. 5/1—4;6); 3) canelurile sînt dispuse oblic pe buză spre umăr (fig. 5/7). Toate aceste variante pot fi sau nu lustruite. Exemplele lustruite din ultimele două variante sînt de cele mai multe ori ornamentate. Decorul, care prezintă aceleași motive și procedee ca la ceșcuțe, este situat în zona fațetată sau canelată a vasului (fig. 5/4; 6/7), cu vîrfurile în jos. Remarcăm un exemplar avînd fațetele străbătute vertical de benzi în zigzag incise cu pieptenul; sub umăr se disting triunghiuri imprimate cu stampila (fig. 6/6).

Tot în această epocă se situează și un fragment de roată de lut cu patru spițe, cu suprafețele lustruite, care provine poate de la un car ritual sau de la o amuletă (fig. 5/17). S-a găsit și un fragment de topor cu două găuri de înmănușare, din piatră verzuie și bine șlefuită (fig. 5/18). În același strat s-au mai găsit: o ceașcă miniatură (fig. 2/2), două fusaiole, una plată (fig. 5/19) și una în formă de turtă perforată (fig. 5/20), o mîrgică cilindrică de lut și o piatră sferică de praștie.

Mormintul tumular de incinerare din epoca getică va fi publicat o dată cu restul necropolei dependente de așezarea de la Popești, față de care se află la distanță de 1,5 km.

Descoperirile din sec. XV e.n. se rezumă la o grămadă de chirpici arși, de formă ovală, de 1,4 m lungime, 0,90 m lățime și 0,15 m înălțime (fig. 1). La mijlocul ei se află o cavitate circulară de 0,40 m în diametru.

Complexul se află la același nivel cu baza mormîntului getic. Printre chirpicii din partea de nord a acestui complex, s-au găsit fragmente ceramice provenind de la două vase lucrate la roată, de culoare roșie, cu pietricele și mică în pastă, parțial arse secundar, decorate cu benzi, incizate în jurul gîtului și pîntecului. Nu este exclus ca să avem de-a face cu un cuptor izolat și folosit puțină vreme ¹.

★

Sălașul din prima epocă a fierului de la Novaci aparține culturii Basarabi. Această cultură este puțin studiată, materialele, descoperite în diverse locuri din România, fiind în cea mai mare parte inedite. Din cîte cunoaștem, putem spune că se întindea pe o arie foarte mare, cuprinzînd Crișana, Banatul, Ardealul, Oltenia, Muntenia, Dobrogea, Moldova și R. S. S. Moldovenească ². Pe tot cuprinsul acestei arii, cultura Basarabi păstrează o unitate pronunțată. Asupra originii ei nu se poate spune mult în momentul de față; se pot observa o serie de componente genetice, atît în forme cît și în decor, care merg înapoi pînă în epoca bronzului, dar a căror transmitere pînă în Hallstattul mijlociu este încă neclară ³. Singurul loc unde s-au observat stratigrafic orizonturi precursorale nivelului Basarabi a fost la Popești pe Argeș. Aici s-a constatat un nivel pre-Basarabi, caracterizat în special prin decorul realizat prin caneluri oblice pe pîntecul sau pe umerii vaselor și prin forme cu totul deosebite de cele ale nivelului următor.

¹ Au fost datate pe baza informațiilor primite de la Gh. și P. Diaconu.

² O sumară încercare de prezentare a culturii Basarabi a fost făcută de D. Berciu în *Istoria Romîniei*, București, 1960, vol. I, p. 152 pe baza materialului inedit. Fără să menționăm aici toate punctele unde au fost semnalate descoperiri Basarabi, vom cita doar cîteva mai importante, care permit definirea ariei acestei culturi: *Tôzseg*, (A. Mozsolics, în *Acta Arch.*, II, 1952, p. 38, pl. II/4); *Židovar*, în Banatul iugoslav (B. Gavela, *Keltiske oppidum Židovar*, Beograd, 1952, pl. 37/30, 32), *Basarabi* în r. Calafat (Vl. Dumitrescu, în *Raport asupra activității Muzeului Național de Antichități pe anii 1942—1943*, București, 1944, p. 84 și urm., fig. 17); *Balta Verde* (D. Berciu și Eug. Comșa, în *Materiale*, II, p. 375 și urm., fig. 108—111); tot aici s-a descoperit în 1956 și o necropolă «a pozzo» (informație D. Berciu); *Vérbița* (D. Berciu, în *Materiale*, VI, p. 87); de aici provine și un vas cu picior,

inedit; *Blejești* (D. Berciu, în *Materiale*, II, p. 553, fig. 90, 92, 93); *Popești* (R. Vulpe, în *SCIV*, VI, 1—2, 1955, p. 243, fig. 2/4,5; idem, în *Materiale*, III, p. 229, fig. 3/3,4; V, p. 344, fig. 7); *Istria* (inf. P. Alexandrescu); *I'laško Selo*, Bulgaria de NV (V. Mikov, în *Izvestia-Institut*, VII, 1932—1933, p. 366, fig. 113); *Poiana* (R. Vulpe, în *SCIV*, II, 1, 1951, p. 188, fig. 10, 11; III, 1952, p. 200, fig. 10, 11); *Ținteni-Herța* (C. Ambrojevici și R. Popovici, în *Dacia*, IX—X, 1941—1944, p. 118, fig. 2, date greșit ca aparținînd epocii bronzului); *Șoldănești* în R. S. S. Moldovenească (A. I. Meliukova, în *MLA*, 64, 1958, p. 72, fig. 23); *Teaca*, reg. Cluj (informație M. Russu); *Tărtăria*, în reg. Hunedoara (D. Berciu, în *Istoria Romîniei*, vol. I, p. 152); *Bila*, în r. Tg. Secuiesc (V. Părvan, *Getica*, p. 389, fig. 268 și p. 388).

³ Mă refer la culturile Tei, Wietenberg și poate Gîrla Mare.

Acest orizont «canelat», pre-Basarabi, din care lipsesc formele caracteristice culturii Basarabi (ceșcuțele, străchinile și vasele cu picior)¹, a fost identificat izolat și în alte regiuni ale țării², dar nu explică, numai prin sine însuși, geneza culturii Basarabi.

Așa cum se prezintă astăzi, descoperirile aparținând culturii Basarabi pot fi împărțite în două faze: descoperirile de la Novaci sînt contemporane cu stratul Basarabi de la Popești, cu descoperirile de la Vîrtopu, de la Blejești, Balta Verde, Poiana și Șoldănești, date la Șoldănești și Popești prin fibula Glasinac I (cu piciorul triunghiular), și la Poiana, prin fibula «cu cioc»³, în sec. VII—VI î.e.n. Acest orizont ar reprezenta astfel prima etapă a culturii Basarabi. Lui îi corespund mormintele de incinerare «a pozzo» de la Balta Verde și Blejești și de asemenea mormîntul plan de incinerare de la Șoldănești⁴.

Cimitirul de inhumare de la Basarabi⁵ reprezintă, după părerea noastră, o etapă mai tîrzie. Cultura Basarabi, care a îmbrățișat o zonă atît de mare, are tendința, în sec. VI î.e.n., să se dezmembreze sub influența diverșilor factori, fie străini, fie provenind din fondul local mai vechi, în mai multe grupe, în care elementele culturii inițiale se pot recunoaște prin ritul de înmormîntare, prin formele vaselor și uneori prin decorul lor. Fără a intra în amănunte, vom cita, alături de ceea ce am considerat însăși etapa a doua a culturii Basarabi — grupele ce alcătuiesc complexul Birsești-Ferigele⁶, o parte din descoperirile cunoscute sub numele de Bordei-Herăstrău⁷, grup definit vag, cu elemente eteroclite din punct de vedere cronologic. Va trebui, de asemenea, să se vadă în ce măsură o parte din descoperirile hallstattiene tîrzii din Transilvania și Crișana, din așa-zisa perioadă scitică, nu pot fi de asemenea derivate din cultura Basarabi.

ALEXANDRU VULPE

ГАЛЬШТАТСКАЯ СТОЯНКА НОВАЧИ

РЕЗЮМЕ

Автор описывает раскопки небольшой гальштатской стоянки в виде холма, расположенного недалеко от большого гальштатского и гетского поселения в Попешти на р. Арджеш, р-н Дрэгнешти-Влашка, близ Бухареста. Стоянка интересна для изучающих культуру Басараби среднего и последнего периода раннежелезного века (VII—VI вв. до н.э., ср. прим. 6 и 10). Тип поселения напоминает зольники культуры Ноуа бронзового века; оно отличается однако тем, что на нем найдено гораздо меньше костей животных. Керамика типа Басараби из Новачи разделяется на две категории — грубую (рис. 4) и тонкую (рис. 5, 6). Последняя украшена либо заштрихованной сетью, выполненной особым штампом и удобной для инкрустации белой краской (рис. 6/11), либо отпечатанными штампом орнаментами в виде латинской буквы S или треугольников (рис. 5/4, 10; 6/7, 9—11). Оба орнамента иногда использованы в сочетании. Встречается и тонкий резной орнамент или каннелюры, особенно на плече мисок (рис. 6/8, 9). Культура Басараби распространилась по всей территории нынешней Румынии; на западе, юге и востоке ее ареал переходит границы РНР. В прим. 2 стр. 6 приводится список главнейших поселений культуры Басараби, имеющих значение для установления ареала ее распространения. Автор предполагает существование двух фаз культуры Басараби, относя находки в Новачи к первой (VII в. до н.э.). Во второй фазе, захватывающей и открытия на

¹ Stratigrafia a fost constatată și de autor în săpăturile din sectorul Y d 1959. În rest foarte puțin material publicat (R. Vulpe, în *SCIV*, VI, 1955, p. 243, fig. 4/2; idem, în *Materiale*, III, p. 227, fig. 2/3).

² Remarcăm, în special, descoperirea a 11 vase întregi (mormînt?) la Cernavoda, aflate în Muzeul Național de Antichități (informație de la D. Berciu).

³ R. Vulpe, în *SCIV*, II, 1, 1951, p. 188, fig. 9/3.

⁴ În același orizont poate fi datat și mormîntul hallstattian de incinerare de la Ciurelu (D. V. Rosetti, în

PMMB, II, București, 1935, p. 53 și urm.).

⁵ Cf. mai sus p. 8., nota 2.

⁶ S. Morintz, în *Materiale*, III, p. 219; V. p. 355; VI, p. 231; VII, p. 201; idem, în *Dacia*, N. S., 1, p. 117; Alex. Vulpe, în *Materiale*, V, p. 363; VI, p. 237; VII, p. 219; idem, în *Dacia*, N. S., 4, p. 181.

⁷ I. Nestor, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, în *22.BerrGK*, 1933, p. 110; D. V. Rosetti, loc. cit.

некрополе в Басараби, культура распадается, порождая несколько местных групп. В их число входят и могильники из комплекса Бырсешти-Фериджеле (VI—V вв. до н.э.) (прим. 6 стр. 9).

Кроме этих находок, у основания гальштатской стоянки из Новачи еще отождествили неолитическое поселение с редкими наземными жилищами, относящимися к поздней фазе культуры Боян (2/1; 3/1—8), следы культуры Глина III (рис. 3/9), спорадические следы горизонта начала раннежелезного века (рис. 2/3; 3/10), гетское погребение с трупосожжением и фрагменты керамики XIV—XV вв. н.э.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Новачи. План раскопок.

Рис. 2. — Новачи: 1, неолитическая статуэтка; 2, миниатюрный гальштатский сосуд; 3, фрагмент чаши начала раннежелезного века; 4, выпуклость на ручках сосуда гальштатского времени.

Рис. 3. — Новачи: 1—8, культура Боян; 9, культура Глина III; 10—16, конец бронзового века (1—6, 9—16 = 1/3; 7, 8 = 1/6).

Рис. 4. — Новачи. Культура Басараби, грубая керамика (= 1/2).

Рис. 5. — Новачи. Культура Басараби, тонкая керамика (= 1/2).

Рис. 6. — Новачи. Культура Басараби, тонкая керамика.

LA STATION HALLSTATTIENNE DE NOVACI

RÉSUMÉ

L'auteur fait un exposé des fouilles pratiquées dans une petite station hallstattienne, en forme de butte, située à proximité de la grande station hallstattienne et gète de Popești (distr. de Drăgănești-Vlașca), sur l'Argeș. Ces recherches représentent une contribution importante à la connaissance de la civilisation de Basarabi, qui date des périodes moyenne et finale de la première époque de l'âge du fer (VIIe — VIe siècles av. n.è.; voir notes 6 et 10). La station se rapproche de celle du type *Zolniki* de la civilisation de Noua, de l'âge du bronze, tout en s'en distinguant par le nombre bien plus petit d'ossements d'animaux. La céramique Basarabi de Novaci comprend deux catégories: l'une, grossière (fig. 4), l'autre, fine (fig. 5, 6). Cette dernière est décorée soit d'un réseau de hachures obtenues par impression à l'aide d'un poinçon spécial et remplies d'une pâte blanche (fig. 6/11), soit de différents motifs imprimés, en forme d'S ou de triangle (fig. 5/4, 10; 6/7, 9—11). Les deux systèmes décoratifs sont souvent associés. On rencontre également un décor à incisions fines ou à rainures, surtout sur l'épaule des écuelles (fig. 6/8, 9). La civilisation de Basarabi s'étendait sur tout le territoire actuel de la Roumanie, dont elle dépassait les frontières à l'ouest, au sud et à l'est. L'auteur donne (note 2 p. 8) une liste des principaux établissements Basarabi, qui permet de déterminer l'aire de cette civilisation. Il reconnaît à celle-ci deux phases: une première phase, à laquelle appartient la station de Novaci (VIIe siècle av. n. è), et une seconde phase, comprenant entre autres sites la nécropole de Basarabi, phase au cours de laquelle la civilisation de Basarabi se dissocie, donnant naissance à plusieurs groupes locaux. Parmi ceux-ci, on compte les nécropoles du complexe Birsești-Ferigele, des VIe-Ve siècles avant notre ère (voir note 6 p. 9).

En dehors de ces découvertes, on a encore identifié à la base du site de Novaci: une station néolithique à habitations intermittentes de surface appartenant à une phase tardive de la civilisation de Boian (fig. 2/1; 3/1—8); des traces de la civilisation Glina III (fig. 3/9); un niveau intermittent du début de la première époque de l'âge du fer (fig. 2/3); une tombe d'incinération gète; enfin, quelques fragments céramiques, des XIVe-XVe siècles de n. è.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Plan des fouilles.

Fig. 2. — Novaci. 1, figurine néolithique; 2, vase hallstattien en miniature; 3, fragment de tasse du début de la première époque de l'âge du fer; 4, bouton d'anse hallstattienne.

Fig. 3. — Novaci. 1—8, civilisation de Boian; 9, civilisation de Glina III; 10—16, fin de l'âge du bronze (1—6, 9—16 = 1/3; 7, 8, = 1/6).

Fig. 4. — Novaci. Civilisation de Basarabi, céramique grossière (= 1/2).

Fig. 5. — Novaci. Civilisation de Basarabi, céramique fine (= 1/2).

Fig. 6. — Novaci. Civilisation de Basarabi, céramique fine.